

RIIGIKOGU

IV koosseis

VI istungjärk.

112. koosolek.

20. jaanuaril 1931.

Sisu:

1. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
2. Teatamine Riigikogu liikmete koosolekuilt puudumistest detsembrikuul 1930.
3. M. Martna küsimine üldise rahvalugemise toimepanemise kohta.
4. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele Saaremaal riigi- ja eramaade korraldamisel asetleidnud väärnähtuste kohta.
5. Riigi 1924. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — I lugemisel.
6. Põllutöölise seadus — I lugemisel.

Koosoleku avab Esimees **K. Einbund** kell 17.17 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

Juhataja: Riigikogu koosolek on avatud. Täna koosolekuga algab Riigikogu VI istungjärk.

Päevakord on juhatusel koostatud, ja juhatus on võtnud päevakorda kõik materjalid, mis tal päevakorra määramisel olid portfellis.

1. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. lootsiasjanduse seaduse üldkomisjoni;
2. sadamamaksude seaduse rahaasjanduse komisjoni.

2. Teatamine Riigikogu liikmete koosolekuilt puudumistest detsembrikuul 1930.

Sekretär kannab ette tähendatud teadaande. (Vaata otsuste protokoll nr. 112, lisa nr. 3.)

3. M. Martna küsimine üldise rahvalugemise toimepanemise kohta.

M. Martna (stp): Küsimine on järgmine: „Kas Vabariigi Valitsus kavatab ligemal ajal, näiteks aastavahetusel 1930/31 üldist rahvalugemist toime panna lasta, või on valitsus selleks hilisema aja määranud?“

Küsimine on sisse antud 18. detsembril.

4. Vabariigi Valitsuse vastamine arupärimisele Saaremaal riigi- ja eramaade korraldamisel asetleidnud väärnähtuste kohta.

Põllutööminister A. Kerem: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl-te A. Jõeääre, A. Kärneri ja O. Gustavson'i arupärimise-ettepanek Vabariigi Valitsusele 17. detsembrist 1930 Saaremaal riigi- ja eramaade korraldamisel asetleidnud väärnähtuste kohta käsitab kaht põhimõttelist küsimust: 1) riigimaadel asuvate väikemaapidamiste korraldamist ja 2) väikemaapidamiste suurendamist Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel. Mis puutub esimesse küsimusse, siis peab tähendama, et Maaseaduse §§ 16 ja 17 näevad ette, et riiklikust maatagavarast võivad saada maad ainult isikud, kellel omal maal ei ole või kellel seda vähe on äraelamiseks, viimasel juhul on mõeldav juurdelõige olemasolevale üksusele. See seisukoht on kinnitamist leidnud ka Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 4.

Nagu teada, sündis esialgne maareformi teostamine väga kiires tempos. Kuna rendikülade korraldamine nõuab mitu korda rohkem aega, siis ei saadud mõisade planeerimist teostada koos rendikülade korraldamisega, vaid korraldati ainult suurmaapidamistes kasutatud maad. Mõisadest planeeritud krundid anti omavalitsuste poolt välja, kusjuures maad said ka rentnikud. Nii kujunesid maapidajad, kellel korraldamata rendikülades on popsikoht ja mõisamaast asundusekoht. Hiljem tuli rendikülade korraldamisel sarnaste väikekohtade, mille kasutajatel peale popsikoha veel asundusetalu või eraomanduseks olev koht olemas, edaspidise kasutamise küsimus otsustada, mille juures järgmiselt talitati: 1) kui popsikoht asub sama isiku omanduses oleva või asumiseks riigilt saadud koha läheduses, tuleb see võimalikult liita tema koha külge, 2) ei ole aga liitmine otstarbekohane ega võimalik, — näiteks, asub nii kaugel, et ei saa teise kohaga ühise majapidamisena kasutada j.n.e. — kaalutakse, kas väikekohapidajad vastavalt olemasolevate kruntide arvule saavad kohapeal ära elada, jaataval korral jäetakse väikekohad alles, kusjuures maasaajad neile nimetatakse Maaseaduses ettenähtud korras. Vastasel korral aga kaotatakse popsikohad ja vaba-

nenud maad kasutatakse teiste väikekohade suurendamiseks.

Niisama kaotatakse sarnasel juhul ka popsikohad, mis seni on üksikute vanade inimeste nimel, kes kohapeal ei ela, näiteks elavad laste juures, kellel asundusetalud.

Peab tähendama, et sarnaseid juhtumisi on olemas, kus popsikoha pidajad saanud asundusetalud mandril, eriti Põhja-Eestis, kus sama põhimõtte järgi talitatakse.

Selle põhimõtte kohaselt on ka korraldatud arupärimises puudutatud Irase-Pärni-Hansi ja Rahu-Pahna riigimaade korraldusepiirkonnad, kus popsikohti oli 64,3% kohtade üldarvust: esimeses — 23 talu ja 56 popsikohta, teises — 32 talu ja 43 popsikohta. Korraldamisel on kaotatud popsikohtade üldarvust — 99 — 39, sellest on 17 liidetud popsikohapidajate asunduse- või eraomanduses olevate talude külge, 18 on kaotatud, kuna neid pidajate asundusekohtade külge võimalik liita ei olnud — asuvad selleks liiga kaugel. 4 väikekohta on kaotatud, kuna nende pidajad on töövõimetud ja kohapeal ei asu ja seda tegelikult ei kasuta. Kaotatud kohtadele kuulunud maa on ära kasutatud teiste väikekohtade suurendamiseks.

Allesjäänud popsikohtadest — ainult 60 — on 17 kohta tehtud normaaltaludeks, 37 — väikekohtadeks 5—10 ha suuruses, 5 — maaeluasemekohaks ja üks majaplatsiks. Seega kujuneks maakasutamise mõlemas korraldusepiirkonnas järgmiselt: normaaltalusid kokku 75, väikekohti — 5—10 ha — 37 ja eluasemekohti kuni 5 ha — 6.

Mõlemad tähendatud korraldusepiirkonnad asuvad kesk Saaremaal, kus mingeid kõrvalteenistuse võimalusi peale kohaliku käsitöö tarviduse ei ole. Enne maa-reformi, kus mõis tarvitas rohkesti palgalist tööjõudu, oli senine väikekohtade arv veel ehk mõeldav, nüüd aga, kus ka mõisamaa ära haritakse maapidajate perekonna tööjõuga — oleks siin väikekohtade allesjätmine endisel arvul suur viga. Võimalust mööda pidi olevaid väikekohti suurendama. Loomulik, et selle juures üksikud väikekohad suuremaks said kui teised. Asundusetegevus on juba iseloomu poolest sarnane, mis tingib mitme mõõdu tarvitamist. Sotsiaalpoliitiliste seisukohtade kõrval tuleb arvestada ka majandusenõuetega — maa peab otstarbekohaselt ära kasutatama, ja arusaadav, et üks maapidaja rohkem suudab kui teine, — perekonna tööjõud, varanduslik seisukord, tublidus j.n.e. on asjaolud, mis arvesse tulevad võtta. Ka ei saa arvestamata jätta väikekohtade asetust maatagavara suhtes — andes juurdelõiget lahuse tükina kaugel väikekohast — ei saaks juurdeantud maa

ratsioonalselt kasutatud ja oleks ka sarnane juurdelõige maapidajale enesele väikeste tähtsusega.

Eeltähendatud piirkondades on suuremaid juurdelõikeid põhjustanud just perekonna tööjõud ja loomaüksuste arv.

Arupärimise põhjendusega härra Jõeäär väidab, et väikestele ametnikkudele olevat riigimaade korraldusel suured võimupiirid jäetud, ja toob terve rea kuulujutte selle põhjenduseks. Väide iseendast on aga vildak. Maksvates määrustes ja juhtnöörides, mis Riigi Teatajas välja kuulutatud ja seega ka arupärijatele teada peaksid olema, on riigimaade planeerimiskord, asutuste ja ametnikkude kompetentsi küsimus üksikasjalikult ette nähtud. Maakorraldaja või maamõõtja ei saa ühtki planeerimiskava omapead kokku seada, vaid see peab sündima riigimaade korraldusekomisjonide poolt iga korraldusepiirkonna kohta üksikasjalikult määratud põhijoonte alusel. Ka ettetoodud kuulujuttudel meelegaheavõtmise kohta, niipalju kui seda võimalik selgitada on olnud, puudub igasugune tõepõhi.

Rahuküla Jaani-Antsu talu nr. 4, mis rkl. Jõeääre veendumuse järgi ohvritoodud kuke läbi teistest paremaks saanud — on tegelikult nii pinnasuuruse kui ka väärtuse poolest ainult keskmine talu. Pooled piirkonna taludest on suuremad ja paremad sellest. Jaani-Antsu piirid on kindlaks määratud juba 1929. aastal, kuna kuke kolimine on sündinud 1930. aasta suvel. (V a h e l h ü ü e.) Maamõõtja Galle seletuse järgi on ta kuke ostnud 70 sendi eest. (A. Jõeäär, stp: Tagantjärele võib ka maksta.) Ma ei usu, et ta selle 70-sendilise kuke pärast Rahuküla Jaani-Antsu talu piirid maksvate määruste vastaselt teisiti oleks mõõtnud. Pealegi on kukeost pea aasta hiljem sündinud, kui piiride määramine.

Pahna küla Rootsi talu korraldamisel esialgu kavatsesid piirid on tõesti hiljem muudetud. Muutmise oli tingitud asjaolust, et kavatsesid piir hoonetele liiga lähedale määratud ja teiseks maanteega liiga terava nurga moodustas, mis maksvate määruste järgi lubamata. Loomulik on, et maamõõtja oma vea enne kava akteerimist — esildamist — parandama pidi. Seejuures tuli talule juurde kõigest 0,05 ha maad, kuid ilma mingi hooneta, sauna olemasolu sellel maaribal on väljamõeldus. Piiri muudatuse vastu ei ole keegi vaidlust tõstnud, ei kava esildusel ega ka maakorralduse komisjonis.

Maamõõtjat Galle't tuntakse ametkonnas karske inimesena ja seepärast ei ole usutatav, et tema ennast pudelist õllest mõjutada oleks lasknud. (V a h e l h ü ü e pahemalt poolt.) Ma arvan, et seal loode-tavasti asi leiab rahuldumist.

Edasi kõneles rkl. härra Jõeäär piirimärkide ümberseadmisest ka teistes kohtades, seletades seda maakorraldaja mõjutamisega asjasthuvitatud maapidajate poolt; kes vähegi maakorralduse tehnikaga tuttav, sel on selge, et ühtki suuremat kava looduses ei saa kanda ühekorraga, ilma paranduste tegemiseta, s. o. esialgsel tükeldamise kaval kavatsetud piiride muutmiseta. Juba mõõtude vahetused looduses ja plaanil tingib suuremaid vahesid, mille tagajärjel ümberarvestusi ja ka piiride ümberpaigutamisi ette võtta tuleb. Peale selle võivad ka kava looduses märkimisel uued asjaolud ilmsiks tulla, mis kava, s. o. piiride muudatuse tingivad. Seepärast ei saa piiride muudatusest järeldada maakorraldaja mõjutamist. (V a h e l h ü ü e pahemalt poolt.)

Pärni külas, kus härra Jõeääre arvamise järgi liitri viina eest on ühele maapidajale — popsile — lambakarjamaa juurde antud, on tõesti kava muutmine aset leidnud, kuid objektiivsetest asjaoludest tingituna, nagu see järgmisest selgub.

Irase-Pärni-Ansi korraldusepiirkonna planeerimise põhijoonte järgi pidi Rüpi saunakoht kaotatud saama. Vastavalt sellele ei olnud seda kohta kokkuseatud kavas ette nähtud ja vabanev maa oli planeeritud Vassili Paju väikekoha piiridesse. Hiljem tuli aga Saare maakorralduse komisjoni alalise liikme juhtnõu järgi endise saunakoha maadest eluasemekoht endise kasutaja Liisa Penu tütrele Marie Penu'le eraldada, kes Põllutöministeeriumiga rendivahekorda oli astunud. Et aga Vassili Paju koht endisse kavatsetud suurusse jääks, tuli naabruses asuvas renditalu karjamaast, millest eluasemekoha suurem osa võetud, vastavalt maad juurde anda. Nõnda ei ole maamõõtja siin omapead maapidajate mõjutamise järgi talitanud, vaid ülemuse juhtnõu järgi. (V a h e l h ü ü e.) Oleme neid kontrollinud, mis ette on toodud. Oletame, et see, mis maksev on ettetoodute kohta, on maksev ka nende kohta, mis ette toodud ei ole.

Härra Jõeäär leiab, et väikekohtade suurendamisel ei talitata õieti. Väikekohtapidajatelt võetakse parem tükk ja antakse teisele, sagedasti suurtele taludele juurde, ja asendatakse kaugete soo- või väikese väärtusega rabatükkidega. Selle põhjenduseks toodi ette Sakla külas Juuli Raun'a väikekoha Veimri korraldamine. Seal olid aga asjaolud järgmised: Sakla külas olid muu seas kaks naabruses asuvat popsikohta Veimri nr. nr. 142 ja 143.

Veimri nr. 142 suurus oli enne planeerimist ligi 2 ha, millest 1,2 ha põldu, ja seda kasutas ennem Mihkel Põlluäär, kes sai Sakla asunduses talu — nr. 16 suurus 11,35 ha —, ja et teist kohta enam

õigus saada ei olnud, siis kirjutas selle popsikoha enne planeerimist 4. oktoobril 1927 oma tütre Juuli Raun'a nimele.

Juuli Raun'a mehel oli Lõõne asunduses talu — nr. 90, suurus 15,66 ha —, mille andis edasi 1. V 1926 Aleksander Kaubi'le. Peale selle oli aga Raun'al veel Valjala kiriku maadest eluasemekoht — nr. 35, suurus 0,74 ha —, kus ta sepana praegugi elab ühes naisega. Lapsi ei ole. See koht asub Veimri kohast umbes 8—9 km kaugel.

Nii oli Põlluaärel ühes tütreaga ja selle mehega riigimaast 4 krunti, millest üks oli edasi antud. Üldise eelpool kirjeldatud põhimõtte järgi ei ole neil õigust rohkem kui 2 krundi saamiseks, ja maakorraldajad on siin neile ainult 2 krundi saamise võimaldanud.

Veimri nr. 143 kasutab Kustu Sepp, ja selle koha suurus oli enne planeerimist umbes 1,2 ha. Sepa perekonna koosseis on 4 hinge, peale selle üks poeg, kes saanud asundusetalu; teine poeg saanud vabadesesõjas surma. Uue-Lõve mõisa maade arvel avanes võimalus neid popsikohti suurendada.

Juba planeerimise põhijoonte ülesseadmise korras oli ette nähtud senine Juuli Raun'a koht planeerida maaeluasemekohaks, s. o. 0,5 ha põldu ja 4,5 ha rohumaad, seega suurendada kohta üle poole endise suuruse ja Kustu Sepa koht planeerida normaaltaluna suurusega 20 ha. Need põhijooned on Saaremaa riigimaade korraldusekomisjoni poolt heaks kiidetud ja tollaegsete nõuete kohaselt ka maakorralduse valitsuse direktori poolt kinnitatud. Sellekohaselt on kava maamõõtja poolt kokku seatud ja asjaosalistele esildatud.

Kava peale kaebas Juuli Raun Saaremaa riigimaade korraldusekomisjonile ja planeerimise peakomisjonile, paludes põldu Sepa krundi küljest temale eraldada ja anda ka iurde vastav heina- ja karjamaa, nii et tema koht saaks naabrikohaga ühesuuruseks. Planeerimise peakomisjon, arvesse võtnud maade otstarbekohast kasutamise võimalust ja perekonna koosseisu, jättis Juuli Raun'a kaebuse tagajärjeta, sest koht vastab maaeluasemekoha normile.

Riigikohus tühistas planeerimise peakomisjoni otsuse ja andis tagasi uueks otsustamiseks. Oma põhistes toob Riigikohus ette, et poole vahel on tekkinud vaidlus uudismaa ülesharimise kohta, ja see asjaolu on jäänud peakomisjoni poolt välja selgitamata ja et Juuli Raun'a krundile on jäänud vähem põllumaad, kui selle krundi järele enne planeerimist oli.

Siin peab asja valgustamiseks niipalju tähendama, et kohtade põllud olid lappvahekorras, ja üks osa Raun'a endisest

põllust asus Sepa krundi taga; otstarbekohase planeerimise kava mõttes tuli kõlvikute vahetus ette võtta. Edasi olid Raun'a koha põllud, mis isa asundusetalu kõrval kasutati, halvasti väetatud, kuna kava järgi senisele Raun'a kohale antud põllumaa oma väärtuse järgi vastas endise põllu väärtusele. Äraläinud põllu asemele on ka heina- ja karjamaad planeeritud. Endise lahus põllutüki jätmise ei vasta maakorralduse põhimõttele. Teistkordsel asja arutamisel kuulas planeerimise peakomisjon üle Raun'a voliniku poolt ülesantud tunnistajad, kes ka muu seas tõendasid, et Juuli Raun'a ema elab temast lahus, ja et Kustu Sepa perekond on 4 inimest.

Planeerimise peakomisjon, asja arutanud, leidis, et kaht iseseisvat põllumajanduslikku üksust neist kahest kohast luua ei saa, ja seepärast on otstarbekohase maade kasutamise mõttes võimalik luua üks ühehobuse normaaltalu ja teine eluasemekoht loomapidamise võimalusega.

Edasi, et on tarvilik osa Raun'a koha põllumaad, mis lahus kasutati, vahetada karja- ja heinamaa vastu. Et Sepal mujal maad ei ole, on neljaliikmeline perekond, ja üks poeg vabadusesõjas langenud, siis on tema eesõigustatud suurema koha saamiseks.

Ettetoodud asjakäigu kirjeldusest peaks selge olema, et siin otstarbekohaselt, õiglaselt ja Maaseaduse nõuete kohaselt on talitatud. Asjaolul, et Raun'a vanemad väikekoha põllumaad kunagi uudismaast üles harinud, ei ole siin mingit tähtsust, sest et neile riigimaast mitu korda suuremal määral ülesharitud maad juba oli antud.

Edasi heidetakse arupärimise põhistses Põllutööministeeriumile ette, et ei taheta maapidajatele, isegi oma lastele rendikohti üle anda.

Peab tähendama, et Põllutööministeerium korraldatud ja Maaseaduse § 20 alusel lõplikult väljaantud kohtade edasiantamiseks kunagi takistusi ei ole teinud, kui kohtade võtjad Maaseaduse §§ 16 ja 17 nõuetele vastavad.

Mis aga puutub korraldamata kohtadesse, ei ole nende üleandmiseks viimasel ajal luba antud, kui ettevõtetud asjaolude selgitusel on selgunud, et nad maakorralduse läbiviimisel suuremal määral puudutatud saavad. Kokkukõlas ülaltooduga on Põllutööministeerium ka Pihitla valla maapidajate Peeter Tuuri ja Juhan Kahmu avalduse rahuldamisest nonsikohtade üleandmise asjus keeldunud järgmistel põhjustel:

Peeter Tuuril oli Pihitla vallas Pihitla mõisa Saadu-Halja vabadikukoht — 0,43 ha Maaseaduse teostamise määruse § 37 alusel, 1928. a. 1. maist on tema saanud

Maaseaduse § 15 lit. a alusel Püha kirkumõisa krundi nr. 34 — 9,70 ha.

Vabadikukohta üleandmine on 25. mail 1929 eitavalt otsustatud põhjusel, et koht maakorralduse juures kaotatakse. See koht asub ostetud maade vahel, suurus kõigest 0,43 ha.

Pihitla mõisa maade planeerimisel on see vabadikukoht ühes kahe naabruses oleva vabadikukohaga jäetud tagavaramaaks vahetamiseks Iisaku nr. 2 ostutaluga, mille ühtlust praegused kohad rikuvad.

Juhan Kahmul on Pihitla vallas Kõljala külas Aru nr. XXIX vabadikukoht Maaseaduse teostamise määruse § 37 alusel kasutada. Koha suurus 0,55 ha. Koha üleandmine on eitavalt otsustatud 15. juunil 1929, kuna koht planeerimisel kuulub kaotamisele — liidetakse krunt nr. XVII külge.

Kahmul on Kõljala asunduses talu nr. 29 — 10,76 ha, kus elumaja ja laut peal.

Kõljala mõisa järele on 54 korraldamata vabadikukohta — kokku 36 ha pinnaga. Tagavaramaad, mida saab juurdeandmiseks kasutada, on 50 ha; ka lähemas ümbruses pole maatagavara. Seepärast on maakasutamise olude tervendamiseks tarvilik osa vabadikukohtade kaotamine.

Nagu algul tähendatud oli, kuuluvad kaotamisele need kohad, mille pidajatele asundusekohad antud. Hoonete lammutamisest tähelepanuväärilist kahju ei teki, kuna siin väikeste puuhoonetega tegemist, mida kerge vaevaga asundusekohale võimalik on ümber paigutada.

Arupärimises tuuakse ette, et Saare maakorralduse komisjoni alaline liige — endine riigimaadeülem — on peale oma nimel oleva mõisasüdame osanud muretseda kõigi oma pooletosina vendade nimel asundusekohad. See ei vasta tõele.

Saaremaa maakorralduse komisjoni alalisel liikmel on ainult üks asundusetalu Kudjapäe asunduses, krunt nr. 16 — 26 ha suurus, mille saanud kui vabadusesõjast osavõtnud sõdur harilikus korras omavalitsuste kaudu.

Mis puutub Järva rannas asuvasse suvitusekohasse, siis on siin maakorralduse komisjoni alaline liige esinenud tõesti venna Priidu Leisberg'i volinikuna, kusjuures planeerimise eeltööde läbivaatamisel kui ka planeerimise kava kinnitamisel maakorralduse komisjoni alaline liige komisjonist osa võtnud ei ole. Põllutööministri abi otsusega 1. XI 1930 on selle asja arutamiseks maakorralduse komisjoni alalisele liikmele asetäitja määratud.

Priidu Leisberg'ile planeeritud suvitusekoht on eraldatud Kaarel Viibas'e rendikohast viimase nõusolekul. Krundi suu-

rus on 2,60 ha, millest 1,7 ha on tuiskav liiv, ja 0,90 on vabas merekalda ribas, millel kasvab kidur männimets. Põllumajanduslikult kõlblikku maad, mida oleks võinud mõnele majapidamisele ülesharimiseks juurde anda, siin ei ole.

Härä Jõeääre seletuse järgi, nagu oleks suvitusekoha planeerimisel Saadu vabadikukoht, mis asub suvitusekoha naabrus, kokku surutud, ei vasta tõele. Saadu vabadikukoht on korraldatud eluasemekohaks kogusuurusega 5,31 ha, millest heinamaad 2,47 ha ja karjamaad ja metsa 1,69 ha ja põldu 0,15 ha. Koha piiride vastu ei ole asjaosaline vaieldud üheski instantsis. Peale ülaltähendatud Kudjapäe asundusetalu nr. 16 ja Järva-Kesk-ranna krunt nr. 16 muud ei maakorralduse komisjoni alalisel liikmel Leisberg'il ega tema vendadel Saaremaal ei ole.

Mis puutub väikemaapidamiste suurendamisse popsiseaduse alusel, siis on selles asjas mitmesugused arusaamised mõeldavad, kuna ülesanne võrdlemisi keeruline, — seadus aga ise kõiki üksikasju tarviliku selgusega ei käsita. Nagu teada, oli Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduses selle algkujul koguni ette nähtud Saaremaal eraomandusse kuuluvate talumaade võõrandamine väikekohtade suurendamise otstarbel, kuna mujal seaduse eesmärgiks oli kindlustada eluasemed valdamise ulatuses. Seaduse täitmisele asudes selgus seaduse võimetus täitmisel — väikemaapidamiste suurendamiseks pidid ruineeritud saama talukohad, mis sisuliselt samad väikemaapidamised, kuigi produtseerimise-võimelised. Esitati Riigikogule seaduse muutmise eelnõu sihiga ka Saaremaal seadusele sama ulatus anda kui mujal. Et Saaremaa väikemaapidamiste ja eluasemekohtade pidajatel ainukasutamise maa kõrval kasutada olid ka küla ühiskarjamaad, siis pidi paratamata seadusse endine juurdelõigete andmise mõiste jääma, kuid juurdelõike mõiste sai piiratud; juurdelõige pidi olemaoleva majapidamise alalhoidmise ulatuses antud saama ja selle maa arvel, mis väikekohapidajal külamaadest ühiselt kasutada oli — ühiskarjamaana. (A. Jõeäär, stp vahelhüie.) On küll. Mina sellest teisiti aru ei saa. Seadus võeti Riigikogu poolt vastu; selles osas tehti ainult redaktsioonilised parandused. Seaduse elluviimise määruks on mitmesuguste tõlgendamiste võimaluste ärahoidmiseks ligemalt tähendatud, millistel alustel Saaremaa väikemaapidamiste suurendamist teostada tuleb.

Nimetatud seaduse ja määruse alusel algas edaspidine seaduse elluviimine. Saaremaa maakorralduse komisjon, tutvunud küsimusega ainult Riigi Teatajas avaldatud seaduse ja määruse teksti ula-

tuses, asus enamuse otsusega seisukohale, et tuleb endiselt juurdelõikeid anda, mitte aga piirduda senise valdamise kindlustamisega.

Asi selgus Põllutöoministeeriumi asjaomaste juhtivate ametnikkude inspeksiioonireisil Saaremaal. Asja selgitamiseks võeti küsimus kohapeal arutusele. Seadust tõlgitseti teisiti. Riigikohus on aga teisele seisukohale asunud ja on peakomisjoni otsuse selles asjas tühistanud, ja muidugi vastav otsus leiab täitmist, ja see seletus ongi Riigikohtu otsusega arvestatud. (Vahelhüie.) Lugu on nii, et Riigikohus võtab seisukoha ühe küsimuse kohta või nende kohta, mis üldist põhimõttelikkulaadi on. (Vahelhüie.) Teatava ühe küsimuse kohta. Üldist põhimõttelikkulaadi seletust selle otsusega koos ei ole käinud. (Vahelhüie.) Härä Jõeäär, siin on kaks asja, mis ei ole täpselt analoogilised, aga väga lähedalt analoogilised, kus Riigikohus planeerimise peakomisjoni otsuse on kinnitanud, olgugi et vastu on vaieldud. (Vahelhüie.) Saia küla vabadikkudele maa juurdeandmise kava oli maakorralduse peakomisjonis arutusel 17. detsembril 1929, kuna Riigikohtu otsus Viira küla vabadikkudele juurdelõigete andmise asjas tehti alles 27. juunil s. a., nõnda ei saanud siin Riigikohtu otsusega arvestada.

Mis puutub aga Rootsi küla korraldusepiirkonda väikemaapidamistele juurdelõigete andmise kavasse, siis ei ole see sugugi analoogiline Viira küla asjaga. Viira küla korraldusepiirkonnas asuvatele popsidele, kes maad ainukasutamise ega karjatamise näol küla maadest ei kasutavad, vaid karjatasid oma loomi riigi metsas, otsustas Saaremaa maakorralduse komisjon maad juurde mitte anda, kuna selle küla maade kruntimisega ei saa nende popside seniste majapidamiste alalhoidmine raskendatud. Maakorralduse peakomisjon jättis kaebused tagajärjeta, toetudes seaduse elluviimise määruse § 19 peale.

Riigikohus tühistas selle otsuse ja seletas, et maad tuleb juurde anda selle peale vaatamata, kas maad tegelikult kasutatud või ei.

Rootsi küla kava järgi on juurdelõigeteks ette nähtud ülesharimiseks või rohumaana kasutamiseks loomaüksuse peale 1,82 ha keskmise korraldusepiirkonna karjamaa väärtuses ja peale selle need põllu- ja heinamaatükid, mis maa kasutajatel ainukasutamisel olid.

Kaebused selle kava peale olid Saaremaa maakorralduse komisjoni ja ka maakorralduse peakomisjoni poolt jäetud tagajärjeta, kuna juurdelõiked on antud arvesse võttes senise majapidamise ulatust ja loomade arvu, ja et millegagi ei ole

põhjendatud, et kaebajate kasutuses olev maa ühes antud juurdelõigetega ei võimalda loomi pidada senise majapidamise ulatuses. (A. Jõeäär, stp vahelhüüe.) Kui karjamaad antakse ülesharimiseks, siis ülesharitav maa peab olema 1,8 ha... (A. Jõeäär, stp vahelhüüe.) Saaremaal on teistsugune karjamaa.

Lühidalt — Viira külas oli vaidlus tõstetud selle üle, et maad üldse juurdelõikeks ei ole antud, Rootsi külas aga oli kaebuse põhjuseks asjaolu, et väikekohtadele heinamaad ei antud.

Seaduse § 20 järgi antakse väikemaapidamistele Saaremaal juurde ülesharimiseks või rohu maana kasutamiseks kõlblikku maad senise majapidamise alalhoidmiseks. Nii et kui seaduse järgi antakse kasutamiseks rohu maana või ülesharimiseks, siis ka vastavad organid selle otsustavad, kas maa seal ülesharitav on või ei ole.

Rootsi külas on antud igale maapidajale, kes õigustatud juurdelõiget saama, juurde 1,82 ha ülesharimiseks ja rohu maana kasutamiseks kõlblikku karjamaad iga loomaüksuse kohta. See maa-ala peaks võimaldama ülesharimise korral ka suuremat loomaüksuse arvu ülal pidada. Asjaosalised ei ole selle vastu väielnud — vaid nad on nõudnud heinamaad juurde, mida aga seadus otsekohe ette ei näe. Heinamaade andmiseks väikekohtadele määral, et nende varal olevaid loomaüksusi ülal pidada, tuleb sageli pool ja rohkemgi talude heinamaadest ära võtta, mille tagajärjel talud elujõuetuks jääksid ja oma majapidamist vähendada peaksid. Sarnast tahet seaduseandjal ei saanud olla, otse vastupidi — seadus rõhutab, et popikohtade korraldamist toimida tuleb eeskätt ülesharimiseks kõlblikkude uudismaade arvel, millel talude senistes majapidamistes suurt tähtsust ei saanud olla.

Analoogiline asi oli ka Riigikohtus juba arutusel olnud. Hindu korraldusepiirkonna juurdelõigete kavaga, kus samuti juurdelõigeteks oli ette nähtud iga loomaüksuse kohta ülesharimiseks või rohu maana kasutamiseks kõlblikku maad 2 ha, ei jäänud asiaosalised rahule ja viisid asja Riigikohtusse. Seal jäeti aga palve tagajärjeta, leides, et maakorralduse peakomisjoni otsus on seadusepärane, kuna juurdelõike määramisel on arvestatud senise majapidamise ulatusega ja loomade arvuga, ja kaebajad ei ole millegagi põhjendanud, et see juurdelõige ei võimaldaks loomi pidada senise majapidamise ulatuses.

Sellest selgub, et Rootsi küla piirkonnad väikemaapidajate kaebuste rahuldumata jätmisel on Riigikohtu asjakohase otsusega arvestatud.

Härra Jõeäär on seletanud, et maakorraldajad on seaduse täitmisel ettevalmistuse korras kokkuseatavates aktides võltsimisi teinud, ja see süsteemiks kujunenud. Ministeriumil sarnaseid andmeid ei ole, ja kui sarnane kuritegu tõesti kuskil aset leidnud, siis jääb see härra Jõeääre vastutusele, kes asjale seaduslikku käiku ei ole andnud. Siin on aga arvatavasti üksiknähtuste omapärase seletusega ja üldistamisega tegemist, nagu kvalifitseerida võib ka kogu arupärimises ettetoodud materjali.

Ettevalmistuse töödel peab maakorraldaja selgitama kõigi asjaosaliste perekondlikku ja majanduslikku seisukordajärgi soove. Osa neist andmeist, nagu perekonna koosseisu ja pärijate asjus, maapidajate soovid j.n.e., saab ainult asjaosalistelt enestelt. Andmete kogumine sünnib protokoll kokkuseadmise kujul maavaldajate koosolekul. Protokoll loetakse ette ja kirjutatakse asjaomaste isikute poolt alla. Kui nüüd siin ebaõiged andmed on protokolleeritud, siis on esijoonel ometi asjaosalised ise süüdi — ametnikule saaks vast seda ette heita, et tema kahtlema ei ole hakanud nende andmete juures ja kaudsete küsimuste ettepanemisega ei ole katsumud tõde tabada, — kuidagi ei saaks siin võltsimist otsida. Minule öeldakse, et keegi vanem inimene tunnistab ja ütleb, et teataval inimesel lapsi ei ole, aga pärast selgub, et tõepoolest on ikkagi lapsed. Mis lapsed need on, neil on ise juba lapsed, ja sellest, et nende lastel juba lapsed olid, sai vanainimene nii aru, et lapsi ei ole. Ja igakord, kui niisugused vääratused on tulnud, on püütud neid alati parandada. (A. Jõeäär, stp vahelhüüe.) Härra Jõeäär, peakomisjonis parandati ju see viga ära.

Kokku võttes eeltoodud pean tähendama, et Põllutöömisteeriumile alluvad asutused on üldiselt nii riigimaade korralduse alal kui ka Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse täitmise alal oma ülesandeid parema äratundmise järele täitnud. Võib-olla et siin, nagu iga teisegi keerulise ja raske ülesande juures, üksikuid vääratusi on ette tulnud, kuid nende üldistamiseks, kogu tegevuse hukkamõistmiseks puuduvad alused.

A. Jõeäär (stp, kohalt): Arupärijate nimel teatan, et meie ei ole antud vastusega rahuldatud, ja teen ettepaneku, läbirääkimised pidada ühel järgmisel arupärimise-koosolekul.

Ettepanek võetakse vastu.

5. Riigi 1924. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — I lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja M. A d a m s o n: Lugupeetud

Riigikogu liikmed! Käesolev seaduseelnõu on esitatud Vabariigi Valitsuse ettepanekuna Riigikogule 4. juulil 1930, arvesse võttes Riigikogu riigi majapidamise aruande komisjoni poolt 24. juunil 1929 vastuvõetud sooviavaldust, et Vabariigi Valitsus esitaks Riigikogule seaduseelnõud kõigi eelmiste aastate riigi eelarvete täitmise aruannete kohta. Juhin lugupeetud Riigikogu liikmete tähelepanu asjaolule, et ei ole normaalne arutada riigi eelarve täitmist, mis aset leidnud kuus aastat tagasi. Riigikogu poolt võeti läinud istungjärgu lõpupoole eelmiste, s. o. 1923. ja 1922. a. riigi eelarvete täitmise aruanded vastu. Seega 7—8 ja veel enamgi aastaid tagasi asetleidnud riigi eelarvete täitmisest. Sarnased asjaolud korralikus riigis peaksid olema lubamata. Nähtavasti ei ole olnud valitsused üldse tarvilikuks pidanud riigi eelarvete täitmise aruandeid kokku seada ja seadusena Riigikogule vastuvõtmiseks esitada. Eelarvete täitmise aruanded saavad rahvaesindusele, Riigikogule, esitatud alles riigi majapidamise aruande komisjoni vastava sooviavalduse vastuvõtmisega juulikuul 1929. aastal, nagu ma eelpool nimetasin. Kui Riigikogu võtab vastu riigi eelarve, mis tema suurematest õigustest on, mis näeb ette tegevusevõimalused lähemas tulevikus, siis peaks olema sama loomulik, et Riigikogu huvi tunneks ka selle üle, kuidas seda tema poolt vastuvõetud eelarvet täidetakse. Kahjuks on Riigikogu suurem enamus selles asjas liigselt vähe huvi tundnud selle vastu, kuna paljudel kordadel see palju rohkemgi tähelepanu vääriks, kui eelarve ise. 1922. ja 1923. a. eelarvete täitmise aruannete arutamise juures tuli ilmsiks, mida näitena võin ette tuua, kus ainult 10% tõendavaid dokumente on revideeritud ja 90% revideerimata on. Aga Riigikogu on need juba vastu võtnud. Ühe noil aastatel teotsenud valitsuseorgani tegevuse aruannet, mis veel Riigikogusse tulemata, lugevat aruandja kui kriminaalromaani j.n.e. Sarnased on asjaolud. See kõik näitab, et Riigikogu poolt vastuvõetud eelarveid korralikult ei täideta. Eelmiste aastate eelarveid, kui sarnaseid varem olemas oli, samuti aruandeid ei saa üldse nende õige nimega nimetada. Käesolev 1924. a. eelarve täitmise aruanne tahab juba olla esimene korralikum aruanne ühes eelarvega, kuid ka suurte puudustega. Käesoleva seaduse järgi on 1924. a. olnud korralisi kulusid Mk. 5.557.654.460.19 p., erakorralisi kulusid 1.586.267.305.09 p., kokku seega kulud Mk. 7.143.921.765.28 p. Tulusid — korralisi: Mk. 6.864.232.427.45 p., erakorralisi tulusid Mk. 102.049.916.96 p. Kokku tulud seega Mk. 6.966.282.344.41 p. Seega puudujääk 1924. a. Mk. 177.639.420.87 p. Puu-

dujääk on kaetud 1922. a. eelarve ülejäägist. Tegelik puudujääk on aga mitme saja miljoni võrra suurem. See puudujääk on kaetud operatsiooni fondidest ja ka puht emissiooni j.n.e. arvel.

Riigikogu riigi majapidamise aruande komisjonis käesolevat seaduseelnõu arutades kerkisid suuremad vaidlused selle seaduse § 1 p. c juures, kus räägitakse emissiooni kustutamisest. Ei ole loomulik, et rahaminister omal algatusel ilma Riigikogult luba küsimata kõrvaldab ringkäigust väljaspool eelarvet sarnase suure summa ulatuses rahamärke. See peaks olema lubamata. Suuremaid puudusi üksikutes ametkondades on olnud õige rohkesti. Nii näiteks kohtuministeriumi poolt ei ole tulude eelarve täitmise aruannet üldse esitatud ei 1924. aasta ega eelmiste aastate kohta. Samuti puudusid andmed eelmistel aastatel vastuvõetud, kuid 1. jaanuariks 1924. aastaks asutuste kassadesse jäänud summade kohta. Nende summade kohta ei olnud tõendavaid dokumente. Lõpliku aruande oli kokku seadnud Riigikontroll kohtumaksude, kassaraamatute, asutuste kuaruannete ja Eesti Panga osakondade kviitungite põhjal. Välisministerium ei ole välisesinduste tulude dokumente üldse revideerimiseks esitanud, mille tagajärjel vastavad aruanded sisuliselt revideerimata on jäänud. Ka on ilmsiks tulnud suured vahed eelarve täitmise resultaatides. Näiteks on riigikassa poolt näidatud Mk. 67.716.967,59 ülejääki. Riigikontrolli revisjoni tagajärjel aga 1924. aastal on kujunenud eelarvete täitmise puudujääk, nagu ma juba nimetasin Mk. 177.639.420,87. Sarnane on olukord.

Ka olid suuremad vaidlused riigi eelarvete täitmise aruannete ja üldse riigi vabade summade hoidmise, paigutamise, tarvitamise j. n. e. korra kohta. Ses suhtes on seal valitsenud täitsa ebaloomulik olukord. Puudub seaduslik alus nende summade tarvitamise j. n. e. kohta. On olemas eelarveid ja täitmise aruandeid üle kümne, kus näidatakse puudujääke. On aga ülejääke ja vastupidi. Näiteks 1923. a. ülejääkidest on kaetud 1924. a. puudujäägid. Mis selle summaga vahepeal sündinud, kas ka edaspidi samast summast puudujääke kaetud, kuidas seda tarvitatud, kuhu paigutatud, kuidas hoitakse seda summat, sel alal puudub igasugune kord. Kõike seda tähele pannes esitasin vastuvõtmiseks sooviavalduse, et riigi vabade summade tarvitamise kohta ligemal ajal välja töötataks vastav seaduseelnõu. Komisjon omas enamuses aga otsustas seda mitte vastu võtta, põhjendades seda sellega, et see võib-olla liiga varane on, kuna teised eelarve täitmise aruanded tulemata. Sooviavaldus oleks aga soovitatav vastu võtta juba selle põhjal, et meil kibedad kogemu-

sed olemas, näiteks kurikuulus kullafondi äratarvitamine, kuld pidi raamatute järgi alles olema, tegelikult aga seda ei olnud. Nii et sarnase seaduse väljatöötamine edaspidi võib-olla osutub siiski tarvilikuks. Et aga siin numbriliselt ja sisuliselt midagi muuta ei ole ja muuta ei saa, siis riigi majapidamise aruande komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

6. Põllutöölise seadus — I lugemisel.

Sotsiaalkomisjoni aruandja K. T a m m (lõpusõna): Sotsialistide kõne kokkuvõtte nende oma hindamise järgi oleks järgmine. Maksvast põllutöölise seadusest olevat nemad head osad üle võtnud, veel paremad juurde pookinud, nii et üks täiesti perfekt seadus olevat sellest välja tulnud.

Peab aga ütlema, et sotsialistlike töölisesindajate poolt esitatud põllutöölise seadus on ühekülgne, täiesti tähelepanemata on jäetud põllumajanduse ja seega ka põllutöölise ja põllupidajate huvid.

Sotsialistide eelnõu elluviimine paneks meie põllumajanduse kiratsema ja halvendaks põllutöölise seisukorda. Põllutöölisi tarvitatakse vähem ja nende palgad väheneksid, nimelt ettenähtud lühikese tööaja tõttu. Mida lühem tööaeg, seda lühem produktiooni saavutis ja palk, nagu ütleb ka ametiühinglane Gustav Hartz.

Eriti peatuksin väidete juures, mida tõi ette rkl. härra Jõeäär. Ta ütleb, ma olevat peasjalikult puudutanud praegumaksvat seadust ja mitte sotsialistide eelnõu. See ei ole õige. Mina puudutasin mitte praegumaksvat seadust, vaid neid maksva seaduse osasid, mis sotsialistide seadusse üle võetud, ja peale selle ka eelnõu uusi osasid.

Härra Jõeäär seletas edasi, et mina oleksin pidanud toetama selle seaduseelnõu vastuvõtmist I lugemisel, sest minule olevat vastuvõetav see osa, mis kõneleb praeguse seaduse kaotamisest, see on teisest osast esimene punkt.

Minul oli võimata toetada seaduse vastuvõtmist, sest ma ei poolda esitatud uut seadust. Pärast esimese osa mahaääletamist ja teise osa I punkti vastuvõtmist ei jääks uue seaduse sisust ega ta eesmärgist midagi järele. Meie seaduseandluse praktikas ei ole niisuguseid juhtumisi, et seaduse pealkiri ja sisu läheksid üksteisest täiesti lahku.

Siis seletas edasi härra Jõeäär, et mina tahtnud Eesti- ja Liivimaa talurahvaseadust maksma jätta ja et seega oleks tööandjatele õigus antud vitsanuhtlust tarvitada tööliste suhtes. Selle väitega on härra Jõeäär rängasti eksinud ja tema seletus ei ole õige. Niisugust tahtmist ei ole mina väljendanud. Talurahvaseaduste teenistuselepingu normidel on tsiviil- või eraseaduse iseloom. Riigikohtu seletuse järgi on talurahvaseaduste tsiviilõigusesse kuuluvad normid Seisuste kaotamise seaduse maksmapanemisega oma maksvuse juba kaotanud, nii et ülearune on neid veel uuesti kaotama hakata. Pealegi peab tähendama, et põllupidajate-tööandjate vitsanuhtluse tarvitamise õigus tööliste suhtes oli kunagi Eestis maksmas, aga neil aegadel võib-olla ei olnud härra Jõeääre isagi sündinud, härra Jõeäär ise aga kindlasti mitte. Niisugune norm oli sees Liivimaa talurahvaseaduses, mis välja antud 1819. aastal. Pärast seda oli Eesti-maa talurahvaseaduses, mis välja anti 1856. a., sellest veel juttu, aga Vene keisri poolt 1865. a. kinnitatud ministrite komitee otsusega kaotati see õigus. Mis puutub Lõuna-Eestisse — endisesse Liivimaa kubermangusse —, siis talurahvaseaduses 1860. a. ei olnud enam nimetatud vitsanuhtluse õigusest juttu. Mina oma eelmise kõnes toonitasin seda, et Balti Eraseaduses õiguslikud instituudid, nimelt „договор о найме слуг — Gesindevertrag“ ja „договор личных услуг — Dienstvertrag“ on küllaldased põllupidajate ja põllutöölise vahelkordade reguleerimiseks. Siis härra Jõeäär ülistas palgaraamatut. Aga kindla vormiga palgaraamat kitsendab kodanikkude vabadust. Edasi härra Jõeäär loeb töötasu kinnipidamise õiguse § 10 alusel tehtud kahju eest mingiks vastutulekuks tööandjale. See õigus on aga Balti Eraseaduse alusel tööandjal niikuinii olemas. Saksa seaduses 24. jaanuarist 1919 on lubatud töötasu kinnipidamine laiemas ulatuses, kahjutasu kindlustamiseks lepingu murdmise puhul. See on § 10 Saksa seaduses, ja see seadus anti välja revolutsiooni ajajärgul.

Härra Jõeäär kaitseb §§ 31—36 töölepingu lõpetamise kohta. Üldiselt peaksid aga selle kohta maksma üldised tsiviilseaduse normid, nagu näiteks Saksamaal. Edasi kaitseb härra Jõeäär sanktsiooni, mis põllumeestele kõva trahvi peale paneb, kui nad kuidagi põllutöölise seaduse vastu eksivad, tema nõudmisi mitte ei täida. Aga härra Jõeäär on siin väga ühekülgne, tema toetab ainult sanktsioone tööandjate vastu. Saksamaal aga näiteks sanktsioonid puuduvad põllutöölise seaduses täiesti. Karistused määratakse kriminaalseadustikus ja nimelt ainult kuritegude eest.

Härra Jõeääre seletus töötundide kohta Eestis on täiesti ekslik. Härra Jõeäär nähtavasti tunneb küll puhkepäevade seadusi Lääne-Euroopas, aga nähtavasti ei tunne ta neid Eesti suhtes. Tema läheb sellest aksiomist välja, et kui Lääne-Euroopas on 300 tööpäeva aastas, siis Eestis on just täpselt niisama palju. Aga juba see oleks võinud talle selge olla, et Eestis isegi tööstuses ja kaubanduses ei ole tööpäevade arv sama, mis põllumajanduses. Tööstuses on 14 päeva aastas rohkem kui põllumajandustes. Tööstuses puuduvad tööliste vabad laada- ja majapidamispäevad. Kui võrdleme tööpäevade arvu välisriikide põllumajanduses ja meie põllumajanduses, siis leiame, et vahe on 20—21 päeva. Meil tuleb välja ainult 279 tööpäeva. Jaanuaris on 24 tööpäeva à 6 tundi, mis teeb välja 144 tundi, veebruaris — 22 tööpäeva à 7 tundi, kokku 154 tundi, märtsis — 23 tööpäeva à 7 tundi, kokku 161 tundi, aprillis — 21,5 tööpäeva à 10 tundi, kokku 215 tundi, mais — 24 tööpäeva à 11 tundi, kokku 264 tundi, juunis — 20,5 tööpäeva à 11 tundi, kokku 225,5 tundi, juulis — 26 tööpäeva à 11 tundi, kokku 286 tundi, augustis — 25 tööpäeva à 11 tundi, kokku 275 tundi, septembris — 24 tööpäeva à 11 tundi, kokku 264 tundi, oktoobris — 25 tööpäeva à 9 tundi, kokku 225 tundi, novembris — 24 tööpäeva à 7 tundi, kokku 168 tundi, detsembris — 22 tööpäeva à 6 tundi, kokku 132 tundi. Aastas saame üldse 2.513,5 tundi. Aastane töötundide arv on seadusega normeeritud, mis puutub välisriikidesse, ainult Ekvadooris, Saksamaal ja Tshehhoslovakkias. Kuid töötundide arv on Lääne-Euroopas palju suurem kui meil. Ei ole ka otstarbekohane seadusega igat tööpäeva pikkust ära määrata.

Härra Jõeäär püüdis seletada, nagu ei oleks mina Saksa revolutsiooni ajal maksmapandud põllutöölise kohta käiva Verordnungs'i tekkimist õieti valgustanud, sest see Verordnungs' oleval Bauern ja Arbeiterrat'i kokkuleppe saavutis. Sellest, et Bauern ja Arbeiterrat Verordnungs'i välja töötas, rääkisin ka mina, kuid tõsi- asjaks jääb siiski, et selle Verordnungs'i pani maksma selleaegne kõrgem Saksamaa riigivõim, mis koosnes ainult sotsiaaldemokraatidest.

Härra Jõeäär paneb siin väga pahaks, et mina olevat rääkinud trahvidest ja nõudnud tööandjatele õigust tööliste oma kasuks rahatrahve peale panna. Ma ei ole nõudnud trahviraha tööandja kasuks, vaid olen rääkinud, et Saksa sotsialistide poolt maksmapandud seadus annab peremehele õiguse trahvi määrata, küll aga mitte oma kasuks, vaid eriliste tööliste abiandmise kassade kasuks. Ma arvan,

et meie sotsialistlik rühm Saksa sotsialiste tagurlisteks ei loe.

Härra Jõeäär kaitses väga seda, et tööaja algus ja lõpp saaksid vabal kokkuleppel kindlaks määratud, ja seletas, et seda võiks väga hästi lepingus ette ära näha, millal igapäev töö peaks algama ja millal igapäev töö põllumajanduses lõpema peaks. Iga tööpäeva tööaja algust ja lõppu ei saa tööliste aasta kohta ette määrata, sest otstarbekohases majapidamises ei ole näiteks ühelgi suvekuul tööpäeva algus ja lõpp igapäev ühel ajal. Kujutame endale ette vihmast suve, kus päikesepaistelisi päevi vähe, siis on iseenesest mõistetav, et ühel päeval tuleb kauni töötada kui teisel päeval. Üheksatunniline öösiine unerahu viib härra Jõeääre vaimustusse, kuid pagariteile nõudsid sotsialistid siiski ainult seitsmetunnilist unerahu. Härra Jõeäär kaitses ühest küljest üheksatunnilist unerahu, aga teisest küljest ütleb, et üheksatunnilise unerahuga käiks kaasas viieteisttunniline tööpäev. Oma loogika järgi härra Jõeäär peaks nõudma 13-tunnilist öösist unerahu, sest söömise ja päevase puhkamise peale ta nähtavasti aega ei arvesta, aga 11-tunnilist tööpäeva ta siiski teatud aastaajal lubab.

Härra Jõeäär ei salli laste ja alaealiste tööd, nimetab seda kurnamiseks. Aga mis ütlevad välisriikide sotsialistid selle kohta? Nad ütlevad, et on eeskätt töid meestele ja on eeskätt töid naistele, aga on ka niisuguseid töid, mis kõige kohasemad teha laste kaudu, ja ütlevad, et ka sotsialistide kasvatuse ideaal ei luba loobuda täiesti laste tööst.

§ 19 määratud tööaeg oleks ka majateenijate kohta, nagu eelnõu § 1 näha. Lääne-Euroopas, näiteks Saksamaal, kus vastav Verordnung või määrus välja antud, on majateenijad selle seaduse alt välja jäetud. Meie seaduse eelnõu järgi, mille sotsialistid esitanud, tohiks naiste-teenijad detsembri- ja jaanuarikuus 6 tundi tööd päevas teha. Tähendab — peab vähemalt 2 kuni 3 komplekti majateenijaid pidama. Ütleme, taludes algab töö kell 5, see on lüps, aga peale selle on teised talitusetööd, sigade söötmine j.n.e., nii et naiste-teenija, kui ta kell 5 algab, peaks lõpetama oma töö kell 11 enne lõunat, ja siis peaks teine naiste-teenija asemele astuma. Nüüd, kus meil moodne karjapidamine on majapidamistes maad võtnud, tuleks selle viisi järgi kolm komplekti naiste-teenijaid taludes pidada.

Nii võiks lühidalt resümeerides öelda järgmist. Sotsialistide põllutöölise seaduse eelnõu selgroot on: 1) tööaja ja öösiine puhkeaja määramine, 2) laste, ka suuremate laste töökeeld, 3) 12—16-aastaste inimeste töö väga suur piiramine, 4) töö-

liste õnnetusjuhtumiste puhul tööandjate vastutuse kohta väga karmi seaduse maksmapanemine, 5) põllutöölise seaduse rikkumise eest karistuse määramine tööandjatele, kuna seaduse rikkumised tööliste poolt karistusest vabaks on jäetud, 6) eriti valju karistust tööandjale, kes rikkus seadust põllutöölise tööpäeva pikuse ja ületunnitööde kohta.

Mis puutub tööajasse, siis ütlevad: 1) näiteks, agrarpolitik prof. Gruntzel: tööaja reguleerimine tööstuses on üks raske küsimus, kuna põllutöös, mida ainult päevavalgel saab teha, loodus ise üleliigsele tööle piiri paneb; 2) sotsialistlik agrarpolitik David: nurmel määrab päevavalguse kestus tööaja kestuse ülemäära. Saksamaal põllutöölise seadus määras tööaja, aga Saksa sotsialistid tegid seda palju otstarbekohasemalt kui meie sotsialistide eelnõu. Aga ka sellest seadusest, mis Saksamaal välja anti, ei peeta õieti sugugi taludes kinni, nagu meie seda jälgida võime näiteks „Päevalehes“ nr. 314 — 1930. Seal keegi meie noormeestest, kes praktikandina teenib, seletab, et Saksamaal Angelni taludes on harilik tööpäev 10—12 tundi pikk, aga et taludes suvisel ajal tööd tehakse 15—16 tundi päevas. Ja tegelik elu näitab, et talude kohta sarnased normid ei ole otstarbekohased anda, nagu meil katsutakse teha, ja, nagu näeme, on ka Saksamaal maksmapandud tööaja normid, kui eluvõõrad ja kui majandusliku olukorraga mitte kokkukõlas olevad, täitmata jäänud. Talu olukord ja majanduslikud olud ei luba niisugustest vähestest töötundidest kinni pidada. Virumaa komisjonis omalajal seletas tööliste esindaja, et normeerimine on tarvilik ainult mõisades. Nagu teame, on aga mõisad Eestis likvideeritud, nii et Eesti jaoks oleks sarnane seadus täiesti üleaarne. Nagu meie Eesti statistika juuli-augustikuu kuukirja artiklis „Talundite rahvastik“ loeme, töötavad meil tegelikult juba 8-aastased lapsed põllutöös, nii et ilma laste tööta ei saada meil läbi. 12—16-aastaste töö piiramise kohta eelnõu ulatuses andis siin rkl. Tonkman seletusi, mis tõendasid, et nimetatud piiramise normid on eluvõõrad.

Karistusi on sotsialistide eelnõus määratud ainult tööandjatele, mis näitab selgesti seaduse ühekülgsust. Ometi tuleb ka seaduse rikkumisi tööliste poolt ette. Näiteks, nemad vahest vabandamata põhjusel sugugi ei ilmu tööle või jälle teevad vähem töötunde, kui seadus teatud tööpäeval seda nõuab, või näiteks ei ilmu ületunde tegema, kus viimane neile sunduslik on, või tööandja kaebaks tööinspektoreile tööliste seadusevastase tegevuse peale või tegevuseta oleku peale, ja töölisel ei ilmuks konflikti lahendamiseks töökaitsese inspektori juurde. Niisugustel juhtudel ei

ähvarda töölist miski karistus, kui aga tööandja veerand tundi laseb töölist üle teatud aja töötada, siis ootab teda vangimaja, kui ta aga töökaitsese inspektori kutsel ei ilmu tema juurde, siis ootab teda arest või trahv.

Saksa põllutöölise seadus näiteks ei ole ühekülgne, vaid arvestab sellega, et ka korratuid töölisi võib ette tulla ja annab võimaluse nende paugupealseks lahtilaskmiseks. Nende seaduse § 16 ütleb järgmiselt. Ma tsiteerin originaalis: „Wichtiger Grund zur sofortigen Lösung des Vertrages ist jeder Umstand, mit Rücksicht auf den die Fortsetzung des Dienstvertrags einer Vertragspartei nicht mehr zugemutet werden kann. Solche Gründe sind insbesondere: ... beharrliche Dienstverweigerung oder grobe Vernachlässigung der Dienstleistungen.“ Tähendab põllutöölise võib paugupealt lahti lasta, kui ta järjekindlalt tööst eemale hoiab või kui tema oma teenistusekohustused hooletusse jätab. Järjekindlaks töölt eemalehoidmiseks, mis paugupealseks lahtilaskmiseks õigustab, loetakse Saksamaal sotsialistide poolt väljaantud seaduse järgi ka ühepäevast kaastunde — Sympathie — streiki ja 1. mai pühitsemist. Saksa põllutöölise seaduse kommentaaris on nimelt järgmiselt öeldud: „Beharrliche Verweigerung der Dienstleistungen ist insbesondere Streik und passive Resistenz. Die Dauer des Streiks ist unerheblich. Auch ein eintägiger Sympathiestreik oder die Feier des 1. Mai ist beharrliche Verweigerung der Dienstleistungen und berechtigt daher zur fristlosen Entlassung.“

Agrarpolitika professor Skalveit ütleb sotsialistide poolt maksmapandud lahtilaskmise paragrahvi kohta, et üheltki parempoolselt valitsuselt ei oleks võinud suuremat õigust tööliste lahtilaskmise kohta oodata.

On määratud väga eluvõõras tööaeg — 2513½ tundi aastas, kuna eelpoolnimetatud statistika kuukirja järgi meil tegelik tööaeg taludes 3.138 töötundi aastas, küll ka tegelikkude töötundide arv veel palju väikesem kui Rootsis — 3.450 ja Hollandis kuni 4.100, ja selle eluvõõra seaduse rikkumise eest on tööandjale väga kuri karistus määratud — vangistus kuni 6 kuud. Suurem enamus töötegijaist on väga mõistlikud ja kained inimesed ja ei ole praegumaksva põllutöölise seaduse täitmist tööaja suhtes nõudnud — praegumaksve põllutöölise seadus lubab niisama vähe töötunde, kui sotsialistide eelnõu. Siis on segane eelnõu järgi vahekord tsiviilseaduse ja uue väljaantava seaduse vahel. Saksa põllutöölise seadus määrab ära vahekorra tsiviilseadusega, sotsialistide eelnõu jätab selle tegemata.

Põllutööliste palku ma puudutama ei hakka, sest põllutööliste palkade alamäärana seadust päevakorras ei ole. Mõned kõnelejad on puudutanud aga seda küsimust.

Siis härra Johanson puudutas põllutööliste haigusekindlustust. Ma läheksin sellest mööda, sest see küsimus ei ole päevakorras.

Siis ma ei rääkinud mitte talurahvasaaduse maksmajätmisest, vaid Balti Eraseaduse vastavatest instituutidest, mis küllaldased vahetõrgete määramiseks talupidajate ja tööliste vahel.

Nende väidete vastu, mis aknast välja räägiti, — härra Jõeääre kõne lõpuosa — ma vaidlema ei hakka.

Seaduse pooldajad ei ole minu väidetest midagi ümber lükanud.

Sotsiaalkomisjoni nimel kordan ettepanekut,

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt esitatud põllutööliste seadus tagasi lükata.

Juhataja: Rkl. Jõeäärelt on ettepanek,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta ning I ja II lugemise vahel anda läbivaatamiseks üldkomisjoni.

Rkl. Jõeääre ettepaneku hääletamine otsustaks ühtlasi, kas seaduseelnõu tagasi lükatakse. (Hääletatakse.) Rkl. Jõeääre ettepanek on tagasi lükatud 42 häälega 27 hääle pooltolemisel, seega on seaduseelnõu tagasi lükatud.

Päevakord on läbi, Riigikogu koosolek on lõpetatud.

Koosolek lõpeb kell 18.55 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

